

† Μητροπολίτου
Γουμένισσης, Άξιουπόλεως καί Πολυκάστρου
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Άνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»
[Έτος ΟΓ' (1996), σελ. 166-167]
ΑΘΗΝΑΙ 1996

Τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας γιορτάζουμε ἄλλη μιά χρονιά τό θρίαμβο τῆς ὀρθόδοξης χριστιανικῆς μας πίστεως. Ἡ σημερινή γιορτὴ ἔχει ἱστορία 1153 χρόνων, ἀπὸ τότε πού καθιερώθηκε, τό 843 μ.Χ.

Λοιπόν -θά μοῦ πεῖτε- γιορτάζουμε τό παρελθόν. Καί τί μᾶς ἐνδιαφέρει τό παρελθόν;

Μήπως θά μᾶς λύσει τό οἰκονομικό πρόβλημα;

Μήπως θά ρυθμίσει τίς ἐθνικές ἐκκρεμότητες;

Μήπως θά φέρει τὴν εὐτυχία στά σπίτια μας;

Μήπως θά σταματήσει τίς ἀρρώστιες μας;

Ὅχι Χριστιανοί μου. Ἡ Ὁρθοδοξία δέν εἶναι φάρμακο γιά τά καθημερινά προβλήματα, ἀλλά φάρμακο λυτρώσεως καί σωτηρίας (1). Τά προβλήματα θά τά λύσουμε ἐμεῖς. Ἀλλά ἡ Ὁρθοδοξία θά μᾶς πεῖ τό τί εἴμαστε, ποιοί εἴμαστε, ποιό εἶναι τό γένος μας, ποιά εἶναι ἡ ταυτότητά μας, ποιό εἶναι τό χρέος μας. Ὅπως τό νά εἴμαστε Ἑλληνας δέν μᾶς λύνει τά προβλήματα, ἀλλά δίνει νόημα στήν ἐθνική καί κοινωνική ζωή μας· ἔτσι καί τό νά εἴμαστε Χριστιανοί Ὁρθόδοξοι δίνει νόημα στήν παροῦσα καί στή μέλλουσα πνευματική ζωή μας. Ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι ἡ πνευματική καταγωγή μας, εἶναι ἡ ταυτότητά μας ἡ χριστιανική.

Ήραγε, ισχύει αυτό για τόν καθένα από μᾶς; Οἱ σημερινοί Ἕλληνες νιώθουμε τήν ὀρθόδοξη χριστιανική μας ταυτότητα;

Δυό ἐπίσημες δημοσκοπήσεις πού ἔγιναν πρόσφατα μᾶς λένε ἐκπληκτικά πράγματα (2).

— ἡ Ἑλλάδα εἶναι ἡ πλέον θρησκευόμενη χώρα τῆς Εὐρώπης·

— μέσα στά τελευταῖα 10 χρόνια, τό θρησκευτικό αἶσθημα στήν Ἑλλάδα γνώρισε αὐξηση 19%, ἐνῶ στίς ἄλλες Εὐρωπαϊκές χῶρες μειώνεται·

— τά 3/4 τῶν Ἑλλήνων δήλωσαν ὅτι ὁ Θεός εἶναι πολύ σημαντικός γι' αὐτούς.

Εἶναι σημαντικό τό μήνυμα αὐτῶν τῶν δημοσκοπήσεων. Ἀλλά δέν ἀρκεῖ, παρά μόνο σάν ἀρχή συλλογικῆς καί καθολικῆς ἐπιστροφῆς στό Θεό καί στήν Ἐκκλησία.

Σέ ἕνα ἔθνος πού μεγαλοῦργησε, χάρη στήν Ὀρθοδοξία· σέ μιά χώρα πού ἀναστήθηκε μετά ἀπό αἰῶνες σκλαβιάς, χάρη στήν πίστη τοῦ Χριστοῦ· σέ ἕνα λαό πού ἀπό τήν ἱστορική του σάρκα ἀναδείχτηκαν Μεγάλοι Πατέρες καί Μάρτυρες καί Ὅσιοι· θά ἔπρεπε σήμερα ἡ Ὀρθοδοξία νά εἶναι καθολικός τρόπος ζωῆς, γενικό κριτήριο ἀξιοσύνης, μοναδικός νόμος κοινωνικῆς ἀρετῆς.

Ἀλλά δυστυχῶς αὐτό δέν συμβαίνει. Ὅποιος τολμήσει νά τό ὑποδείξει αὐτό, θά τόν καταδικάσουν μερικοί ὡς μισαλλόδοξο, ὡς σκοταδιστή, ὡς παλιομοδίτη.

Ἐμεῖς, ὅμως, τολμοῦμε νά τό ποῦμε: ἡ μεγαλύτερη ἐθνική μειοδοσία εἶναι ὅτι σεβόμαστε μέν τήν Ὀρθοδοξία, ἀλλά τήν βάζουμε σέ δεύτερη, σέ τρίτη, σέ τέταρτη ἢ καί σέ τελευταία ἀξιολογική μοίρα.

Καί αὐτό συμβαίνει, διότι δέν βρέθηκε γιά μᾶς ἕνας Φίλιππος, νά μᾶς ὀδηγήσει στό Σωτήρα Χριστό, ὅπως ὁ ἀπόστολος Φίλιππος τόν Ναθαναήλ (3). Θρησκευοῦμε σήμερα, ἀλλά δέν ἔχουμε νιώσει ἀκόμη, πόσο ζωντανός εἶναι ὁ Θεός καί ἡ Ἐκκλησία καί ἡ πίστη μας. Δέν ἔχουμε νιώσει ἀκόμη, ὅτι ἡ ἱστορία μας καί ἡ ἱστορία ὅλου του κόσμου εἶναι στά χέρια τοῦ ζωντανοῦ Θεοῦ, τοῦ Κυρίου μᾶς Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Πιστεύουμε, αλλά ή πίστη μᾶς εἶναι λιγοστή, ἀνεπαρκής. Ἀλλιῶς, ή πίστη μας θά θαυματουργοῦσε. Διότι εἶπε ὁ Κύριος μας: «Ὅποιος πιστεύει σέ μένα, τά ἔργα πού κάνω ἐγώ, θά τά ἐπιτελεῖ κι αὐτός, κι ἀκόμα ἀνώτερα, διότι ἐγώ πηγαίνω στόν Πατέρα μου, καί ὅ,τι θά παρακαλέσετε χρησιμοποιώντας τό ὄνομά μου, ἐγώ θά τό ἐκπληρώσω, γιά νά φανερωθεῖ ή δόξα τοῦ Πατέρα μέσω τοῦ Υἱοῦ» (4). Ὅπως λέει ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, ἕνας ἀπό τούς ὑπερμάχους τῆς σημερινῆς ἐορτῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, «ή πίστη εἶναι μία, ἀλλά αὐξάνει καί μικραίνει, ἀνάλογα μέ τόν τρόπο πού τήν νιώθουμε» (5).

Ἀλλά τί εἶναι ή πίστη, ή πίστη μας; Ὅπως λέει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἀπό τή μιά εἶναι ἐμπιστοσύνη στό Θεό καί ἀπό τήν ἄλλη ὀρθή πίστη περί τοῦ Θεοῦ. Ὡς Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί ἀφενός πιστεύουμε τόν Θεό (τόν ἐμπιστευόμαστε ὅτι εἶναι ἀληθινές οἱ ὑποσχέσεις τῆς σωτηρίας πού μᾶς ἔδωσε), πιστεύουμε στόν Θεό (δηλαδή ἔχουμε σωστό καί ὀρθόδοξο φρόνημα περί τοῦ Θεοῦ) (6).

Καί πῶς λειτουργεῖ ή πίστη; «Ἡ πίστη εἶναι ή συνδυαστική δύναμη πού ὀδηγεῖ στήν ἄμεση τέλεια ἔνωση τοῦ πιστεύοντος μέ τόν Θεό» (7). «Σκοπός καί τέρμα τῆς πίστεως εἶναι νά ἀποκαλυφθεῖ ἀληθινά σέ μᾶς ὁ Θεός, πού Τόν πιστέψαμε. Καί ἀληθινή ἀποκάλυψη τοῦ πιστευθέντος Θεοῦ εἶναι ή συνύπαρξη τοῦ μέσα μας, ἀνάλογα μέ τήν πίστη μᾶς» (8). Διότι «ὅποιος ἔχει ἀνόθευτη τήν πίστη του στό Χριστό, αὐτός ἔχει συγκεντρωμένα μέσα του ὅλα του τά χαρίσματα» (9). Καί «μέ τήν πίστη ἔρχεται στόν ἄνθρωπο ή ἐσωτερική γαλήνη, κάθε ἀγαθή δωρεά καί κάθε θείκό χάρισμα» (10).

Ἡ πίστη, λοιπόν, εἶναι σχέση ζωῆς μέ τόν Θεό. Γιά μᾶς, “Ὁρθοδοξία” δέν εἶναι μόνο ή “ὀρθή δόξα - ὀρθή θεωρητική γνώση τοῦ Θεοῦ”, ἀλλά καί ή “ὀρθή δοξολογία - ὀρθή λατρεία καί σχέση μέ τόν Θεό” (11).

Γι’ αὐτό σήμερα, πανηγυρίζουμε τήν Ὁρθοδοξία, τήν ὀρθή καί ἀνόθευτη πίστη μας στόν ἀληθινό καί ζωντανό Θεό μέ ἕνα τρόπο ἐμπειρικό. Ἡρθαμε πρῶι-πρῶι καί λειτουργηθήκαμε στίς

ἐκκλησίες μας. Ὑμνήσαμε τόν Θεό μας. Τόν λατρεύσαμε ὅλοι μαζί μέ ἓνα στόμα καί μιά καρδιά, ὅπως μάς διδάσκει ἡ Ἐκκλησία μας. Καί τώρα λιτανεύουμε τίς ἅγιες εἰκόνες, ὅλοι ἐμεῖς, πού εἴμαστε οἱ ἔμψυχες εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ. Δέν λατρεύουμε τίς εἰκόνες, ἀλλά τιμοῦμε τά ἱερά πρόσωπα πού εἰκονίζονται. Ἡ ματιὰ καί ὁ νοῦς μάς ἀγιάζονται, βλέποντας καί σκεπτόμενοι τόν ἀληθινό Θεό πού ἔγινε ἀληθινός ἄνθρωπος καί μάς ἔσωσε· βλέπουμε καί σκεπτόμαστε τή Μητέρα τοῦ Θεοῦ, πού στάθηκε κοντά στό γένος μας, ὥστε νά εἶναι ἡ Ὑπέρμαχος Στρατηγός μας· βλέπουμε καί σκεπτόμαστε τούς Ἁγίους, πού ἔγιναν ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ καί μάς δείχνουν τόν δρόμο τῆς πίστεως.

Ἡ ὀρθόδοξη χριστιανική πίστη εἶναι ἓνας δρόμος (12), μιά ἀδιάκοπη πορεία, μιά συνεχῆς λιτανεία. Καλούμεθα νά λιτανεύουμε ἀναστηλωμένα τήν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι ὁ καθένας μας, μέσα σέ ἓνα κόσμος πού παλεύει νά βεβηλώσει κάθε ἱερότητα· τήν ἱερότητα τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, μέ τήν σαρκολατρεία· τήν ἱερότητα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, μέ τίς ἐκτρώσεις καί τά ἄλλα ἐγκλήματα· τήν ἱερότητα τῶν ἀνθρώπινων σχέσεων, μέ τήν ἰδιοτέλεια καί τήν ἐκμετάλλευση· τήν ἱερότητα τῆς ὑπολοίπου κτίσεως, μέ τήν κατάχρησή της καί τήν οἰκολογική καταστροφή.

Ἐμπρός, νά σταθοῦμε ἐμπόδιο σ' αὐτήν τήν ἀποϊεροποίηση. Ἐμπρός, νά λιτανεύουμε μέ φόβο Θεοῦ καί σεβασμό στόν ἄνθρωπο τήν ἱερή θεόπλαστη εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ πού εἶναι ὁ καθένας μας. Ἐμπρός, νά ἀναστηλώσουμε ἐκεῖνα τά θεανθρώπινα ἰδανικά πού κράτησαν “ἀθάνατο” το γένος μας. Ἀμήν.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Πρβλ. Ἀγίου Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον, Ἐπιστολή IB' (PG 91,465D): «Φυλάξωμεν δέ μᾶλλον τό μέγα καί πρῶτον τῆς σωτηρίας ἡμῶν φάρμακον· τήν καλήν λέγω τῆς πίστεως κληρονομίαν· ὁμολογοῦντες ψυχῇ τε καί σώματι μετά παρρησίας, ὡς οἱ πατέρες ἡμᾶς ἐδίδαξαν».

2. Γρηγόρη Καλοκαιρινοῦ, «Ἀπό τά ὀρθόδοξανάματα ποτίζεται ἡ πίστις τοῦ Ἑλληνα», ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 27.8.1995, σ. 8.

3. Βλ. Εὐαγγελικό Ἀνάγνωσμα Κυριακῆς Α' Νηστειῶν – Ὁρθοδοξίας (Ἰω. 1,44-52).

4. Ἰω. 14,12-13.

5. «Μή γάρ οἰώμεθα ἀπλῶς εἶναι τήν πίστιν· μία μὲν γάρ ἐστι, μεγαλύνεται δέ καί σμικρύνεται ὁμως, διά τῆς κατανοήσεως ἢ ἀκατανοησίας, φησί γάρ· “Ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;”· καί ἀλλαχοῦ· “Μεγάλη σου ἡ πίστις, γενηθήτω σοι ὡς ἐπίστευσας”· καί πάλιν· “Οὐδέ ἐν τῷ Ἰσραήλ τοσαύτην πίστιν εὔρον”· ἰδοὺ καί μεγαλύνεται καί σμικρύνεται» (Ἀγίου Θεοδώρου Στουδίτου, Κατήχησις ΚΘ' (29), ἐν “Μικρά Κατήχησις”, τόμος Β', ἔκδ. Ὁρθοδόξου Κυψέλης, Θεσσαλονίκη 1984, σ. 85).

6. «Πιστεύομεν εἰς τόν Θεόν, καί πιστεύομεν τῷ Θεῷ ἕτερον ἐστιν ἐκάτερον τούτων. Πιστεύειν μὲν γάρ ἐστι τῷ Θεῷ τό τάς παρ' αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐπαγγελίας βεβαίας καί ἀληθεῖς ἠγεῖσθαι, πιστεύειν δέ εἰς τόν Θεόν τό περί αὐτοῦ φρονεῖν ὀρθῶς. Δεῖ δέ καί ἀμφοτέρω ἡμᾶς ἔχειν καί κατ' ἀμφοτέρω ἡμᾶς ἀληθεύειν καί οὕτως ἔχειν, ὥστε καί πιστεῦσθαι παρά τῶν ἀσφαλῶς ὀρώντων καί πιστούς ἐνώπιον εἶναι τοῦ πρὸς ὃν ἡ πίστις Θεοῦ, καί ὡς πιστούς οὕτω παρ' αὐτοῦ δικαιῶσθαι...» (Ὁμιλία Η' “Περί πίστεως, ἐν ἧ καί τῆς κατ' εὐσέβειαν ὁμολογίας ἔκθεσις”, § 1, ἐν Γρηγορίου Παλαμᾶ Ἔργα/9, Ε.Π.Ε./τ. 72, Θεσσαλονίκη 1985).

7. Ἀγίου Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Πρὸς Θαλάσιον 33 (PG 90,373C).

8. Όπ. π., 59 (PG 90,608C): «Σωτηρία δέ τῶν ψυχῶν κυρίως ἐστὶ τό τέλος τῆς πίστεως. Τέλος δέ πίστεώς ἐστίν, ἡ τοῦ πιστευθέντος ἀληθῆς ἀποκάλυψις. Ἀληθῆς δέ τοῦ πιστευθέντος ἐστὶν ἀποκάλυψις, ἡ κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἐν ἐκάστῳ πίστεως ἄρρητος τοῦ πεπιστευμένου περιχώρησις...».

9. Ἀγίου Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Περί ἀγάπης Δ' 69 (PG 90, 1064D): «Ὁ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἀνόθευτον ἔχων, πάντα τὰ θεῖα χάρισματὰ συλλήβδην ἔχει ἐν ἑαυτῷ».

10. Βαρσανουφίου τοῦ Μεγάλου, Ἀπόκρισις 29, ἐν “Βίβλος Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου”, Βόλος 1960, σ. 46): «Ἡ ἀνάπαυσις καὶ πᾶν δόμα ἀγαθόν καὶ πᾶν χάρισμα θεϊκόν, διὰ πίστεως ἔρχεται τῷ ἀνθρώπῳ».

11. Πρβλ. Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου, Μήνυμα ἐπὶ τῇ Κυριακῇ τῆς Ὁρθοδοξίας (7.3.1993), ζητηθέν ὑπὸ τοῦ Ραδιοσταθμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος: “...εἰς τὴν Πόλιν ταύτην καὶ περὶ τὸν πατριαρχικὸν αὐτῆς Θρόνον διεδραματίσθησαν πρωτοφανῆ γεγονότα, μετ’ ἀνηκούστου, διὰ Χριστιανικὸν κράτος, σκληρότητος, καὶ ἐδόθησαν πολυετεῖς, διαρκεῖς μάχαι ἐπὶ 130 σχεδόν ἔτη, ὅχι ἀπλῶς διὰ τὴν νόμιμον ἀποκατάστασιν καὶ προσκύνησιν τῶν ἱερῶν εἰκόνων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀκεραιότητα τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως, ὡς ὀρθῆς δόξης καὶ ὀρθῆς λατρείας καὶ ὀρθοῦ, γνησίου καὶ ὑπαρξιακοῦ βιώματος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἀμιγοῦς προσθαφαιρέσεων, ἐγκοσμίων φρονημάτων, φιλοσοφικῶν συλλογισμῶν καὶ πολιτικῶν συμβιβασμῶν”.

12. Πρβλ. Καλλίστου Γουέαρ, Ἐπισκόπου Διοκλείας, Ὁ Ὁρθόδοξος Δρόμος, ἔκδ. Ἐπτάλοφος, Ἀθήνα 1983, σ. 9-10: «Ἐν ἀπό τ’ ἀρχαιότερα ὀνόματα γιὰ τὸν Χριστιανισμό ἦταν ἀπλῶς “ἡ Ὁδός”... Ὁ Χριστιανισμός... εἶναι ἓνα μονοπάτι πού παίρνουμε ταξιδεύοντας – μέ τὴ βαθύτερη καὶ οὐσιαστικότερη ἔννοια, ἡ ὁδός τῆς ζωῆς».

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

1. **ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΙΩΝΙΟΤΗΤΑΣ** (Κυριακάτικα κηρυγματικά άρθρα) Λάρισα 1981.
2. **Εϋχος Σάλπιγξ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λαρίσης**, τ. Α' (τεύχη 1-16) 1979-1982, καί τ. Β' (τεύχη 17-25) 1983-1985.
3. **Ἐπετηρίς 1983**, τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λαρίσης.
4. **ΦΥΣΙΣΜΟΣ ΑΛΓΗΔΩΝ** (κείμενα γιά τή Μεγάλη Ἑβδομάδα), Λάρισα 1983, Ἀθήνα 1988.
5. **Προευτρεπίζοντες τῶν Χριστουγέννων τάς εἰσόδους** (ἐν-τρίφημα στήν προεόρτια των Χριστουγέννων ὑμνογραφία), ἀνάτυπο ἀπό τήν "Ἐκκλησία", Ἀθήνα 1983.
6. **ΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ** (σταχυολόγημα ὁμιλιῶν στούς Χαιρετισμούς καί τήν Κοίμηση τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου), Λάρισα 1984, Ἀθήνα 1988.
7. **Ἀναζωπύρωση τοῦ Ἱερατικοῦ Χαρίσματος** (ὁμιλία πρός τή γενική σύναξη τῶν Ἐφημερίων τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν – Ὀκτώβριος 1984), ἀνάτυπο ἀπό τήν "Ἐκκλησιαστική Ἀλήθεια".
8. **Τό Εὐαγγέλιο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου γιά τόν ἄγνωστο Θεό καί τόν ἄγνωστο ἄνθρωπο** (πανηγυρικός λόγος κατά τόν Ἑσπερινό τῆς 29ης Ἰουνίου στόν Ἱερό Βράχο τοῦ Ἀρείου Πάγου), ἀνάτυπο "Ἐκκλησίας", Ἀθήνα 1985.
9. **Ποιμαντικές ὑπομνήσεις** (ὁμιλία σέ γενική ἱερατική σύναξη – Φεβρουάριος 1986), ἀνάτυπο ἀπό τόν "Ἐφημέριο", Ἀθήνα 1986.
10. **Ἡ προσωπικότητα τῆς Ἁγίας Φιλοθέης** (ὁμιλία στό Μητροπολιτικό Ναό Ἀθηνῶν κατά τόν Ἑσπερινό τῆς 19.2.1986, ὁπότε μετακομίσθηκε καί τό ἱερό λείψανο τῆς Ἁγίας ἀπό τοῦ ὑπογείου Παρεκκλησίου στόν κυρίως Ναό), ἀνάτυπο "Ἐφημερίου", Ἀθήνα 1986.
11. **Ἀγιολογικές πηγές κατηχήσεως** (εἰσήγηση στίς ὑπό τοῦ συγγραφέως διευθυνόμενες Ἱερατικές Συνάξεις Κατηχητικῆς Ἑ-

πιμορφώσεως" - Ί.Ν. Μεταμ. Σωτήρος Πλάκας, 4.6.1986), ανάτυπο "Εφημερίου", Αθήνα 1986.

12. **Προσέχωμεν έαυτοίς και παντί τῷ ποιμνίῳ** (ὁμιλία σέ γενική ιερατική σύναξη – Σεπτέμβριος 1986), ανάτυπο "Εφημερίου", Αθήνα 1987.

13. **Διακονία λατρείας και άφοσιώσεως** (προσφώνηση στους νεωκόρους τῶν Ί. Ναῶν τῆς Αρχιεπισκοπῆς – Ί. Μονή Πεντέλης, 17.2.1987), ανάτυπο "Εφημερίου", Αθήνα 1987.

14. **Πρός δόξαν Θεοῦ** (ὁμιλία στή σύναξη ὄλων των νέων ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτρόπων τῆς Ί. Αρχιεπισκοπῆς Αθηνῶν – Ί. Ν. Αγ. Ειρήνης Αιόλου, 23.2.1987), ανάτυπο "Εφημερίου", Αθήνα 1987.

15. **Ἡ φιλανθρωπία ὡς λειτουργία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος** (εἰσήγηση στά στελέχη τῶν Ἐνοριακῶν Φιλοπτώχων Ταμείων τῆς Ί. Αρχιεπισκοπῆς Αθηνῶν – Μητροπολιτικός Ναός Αθηνῶν, 13.1.1988), ανάτυπο "Εφημερίου", Αθήνα 1988.

16. **Ἡ ΖΩΗ ΕΚ ΤΑΦΩΝ** (οἱ συγκλονιστικές αὐθεντικές μαρτυρίες τῆς θαυμαστῆς φανερώσεως τῶν Ἁγίων Ραφαήλ, Νικολάου και Ειρήνης), Αθήνα Ἀπρίλιος 1988 – Ἰούλιος 1989, Λάρισα Ὀκτώβριος 1989 – Αὔγουστος 1991, Γουμένισσα Δεκέμβριος 1991 – Σεπτέμβριος 1993.

17. **Ἄξιόν Ἔστιν, ἡ Ἡγουμένη τοῦ Ἄθωνα Κυρά τῶν Αθηνῶν και τῆς Ελλάδος** (τό χρονικό του ἱεροῦ Προσκυνήματος τῆς ἐφεστίου εἰκόνας τοῦ Ἁγίου Ὁρους στό Μητροπολιτικό Ναό Αθηνῶν, Ὀκτώβριος – Νοέμβριος 1987), ανάτυπο "Εκκλησίας", Αθήνα 1988.

18. **Ἐπετηρίς 1989**, τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λαρίσης.

19. **Ἡ Ἁγία Παρασκευή και τό Προσκύνημα τῶν Τεμπῶν** (ὁ βίος και τά θαύματα τῆς Ὁσιοπαρθενομάρτυρος και σύντομο ἱστορικό του Προσκυνήματος), Λάρισα 1990.

20. **ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΓΟΥΜΕΝΙΣΣΑ** (ἱστορικό, θαύματα, παρακλητικός Κανόνας), Γουμένισσα 1992.

21. **ΟΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ ΩΣ ΕΔΙΔΑΞΑΝ** (τά κύρια άρθρα τῆς "Φωνῆς Κυρίου" τοῦ 1987 ὡς κυριακάτικα ἄρθρα στίς Ἀποστολικές κυρίως περικοπές), Ἀθήνα 1992.

22. **Ἡ ἐνθρόνισις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γουμενίσσης, Ἀξιούπολεως καί Πολυκάστρου κ. Δημητρίου** (τό χρονικό τῆς ἐνθρονίσεως καί ὁ ἐνθρονιστήριος λόγος, 19.10.1991), ἀνάτυπο "Ἐκκλησίας", Ἀθήνα 1992.

23. **70 χρόνια ἀπό τή Μικρασιατική τραγωδία, ξερριζωμός καί ὀρθόδοξη πίστη** (ὁμιλία στήν ἐκδήλωση Μνήμης, ἀληθμονήτων πατρίδων, Πολυκάστρου 19.9.1992), ἀνάτυπο "Ἐφημερίου", Ἀθήνα 1992.

24. **Ὁ ὄσιος Γεράσιμος καί ἡ ἑλληνορθόδοξη πολιτιστική μας κληρονομιά** (ὁμιλία κατά τόν πανηγυρικό Ἑσπερινό των ἐγκαινίων τῆς νέας Ἐκκλησίας, Ἱ. Μονή Ὁσίου Γερασίμου στήν Κεφαλλονιά, 18.7.1992), ἀνάτυπο "Ἐκκλησίας", Ἀθήνα 1993.

25. **Περί τῆς ἐπισκέψεως εἰς τήν Ἐκκλησία τῆς Σερβίας**, ἔκθεσις πρός τήν Ἁγίαν καί Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (τό χρονικό τῆς ἐπισήμου ἐπισκέψεως στό Βελιγράδι καί τό Νόβισαντ, 6 ἕως 9.1.1994 / 24 ἕως 27.12.1993 σερβικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἑορτολογίου), ἀνάτυπο "Ἐκκλησίας", Ἀθήνα 1994.

26. **«Θησαυρός ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν»**. Ἡ μαρτυρία τῆς Ὁρθοδοξίας στήν ἐνωμένη Εὐρώπη (λόγος πανηγυρικός κατ' ἀνάθεση τῆς Ἱεραῆς Συνόδου, στό Μητροπολιτικό Ναό Ἀθηνῶν, τήν Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας τοῦ 1994), ἀνάτυπο "Ἐκκλησίας", Ἀθήνα 1994.

27. **ΙΔΕ, ΥΓΙΗΣ ΓΕΓΟΝΑΣ** (85 σύγχρονα θαύματα τοῦ ἀγίου Ραφαήλ), ἔκδοση Ἱ.Μονῆς Ἁγίων Ραφαήλ, Νικολάου καί Εἰρήνης, Γουμενίσσης, Γρίβα 1995.